

A három apostolnak (Bertalan, Fülöp, Tamás) az örmények közt térítő tevékenysége, és a Szent Koronán való egymás melletti ábrázolása feltétlenül összefügg.

Ha azt mondjuk, hogy a Szent Korona 304 és 308 közt készült, nem járunk messze a valóságtól. Feltárássra vár a korona sorsa, az örmény uralkodóktól Aachenbe jutásáig.

Fennáll a lehetőség, hogy az örményektől a 451-ik évben a Dermund folyónál megvívott Avarayr-i csata után rabolták el. A perzsák ez alkalommal az örmény főnemesség javát megölték, kirabolták, *Vártán Mamigoniján* hadvezérrel együtt. Ez volt az örmény Mohács, a vérkeresztység, ahol az ország függetlensége veszélybe került. A vezérlő Vártán tábornok, hősi halott volt az erdélyi Czetz család őse, mely tényről Szongott Kristóf írásaiban megemlékeznek.

Az Avarayr-i vesztés csata után kezdődött egy 30 éves partizánháború, melyben Örményország teljesen legyengült, felőrlődött. A perzsák, és később a bizánci uralkodók szövetségeseiként az avarok a zsákmányolt kincsekből részesültek. Az avarok hadisarcként juthattak a Koronához, melynek valódi értékét nem ismerték. Innen kerülhetett a kincs Nagy Károly frank uralkodó, majd később III. Ottó német-római császár birtokába. A Szent Korona további sorsa bizonyíthatóan van leírva Szigeti István érdekesítő könyvében.

Számunkra különösen sok meglepetést tartogat a keletkezés feltárása, mert ezek szerint a Szent Korona őstörténete olyan mélyen gyökerezik múltunkban, mint az örmények 1700 éves kereszténysége. Történelmünk tele van titkokkal, sok a feltáratlan fehér folt, és hogy mennyire nyúlnak alá a gyökereink a közös keresztény múltba, azt szinte lehetetlen felmérni.

Budai Merza Pál (Brassó)

Bibliográfia:

Szigeti István: A Szent korona titka. Aachen - Kalocsa 1996

Szongott Kristóf: Arménia, havi folyóirat. Szamosújvár 1892

Romániai Magyar Szó, Bukarest 1996 március 25.

Czetz- Emlékfüzet Gidófalva 1994 Bauer Erzsébet: Armenia Luzern 1985

* * *

2002 június 7-én az Argentin Köztársaság Budapestre akkreditált nagykövetével, *Horatio Antranik Chalian* úrral, valamint a Magyarok Világszövetsége és a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma képviselőivel közösen - immár hagyományosan - az EÖGYKE képviseletében is koszorúk kerültek a Budapest III. kerületi Czetz János utca 2. szám alatti Czetz-emléktábla alá.

A leszármazottak és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület képviseletében a koszorút *dr. Issekutz Sarolta, dr. Sasy Nagy Istvánné és Sasy Nagy Pál* helyezte el az 1848/49-es szabadságharc erdélyi hadszínterén nagyszerűen szervező és harcoló, majd az argentin haderő szervezésében komoly érdemeket szerző tábornok emléktáblájánál.

* * *

Egy orosz ítélet

Utánnymás a Vasárnapi újságból 1854. jún. 18-án (16. szám)

Alig lehet több húsztendejénél, hogy Podolia fővárosában Kamenyieczkben, ilyen dolog történt:

Lakott azon városban egy derék örmény kereskedő, kinek neve volt Chrisztofor; háza volt neki, nagy emeletes, épen a piacra szolgáló, boltja fölött látható volt czimerképen a háromfejű sárkány, a kit Szent György meg szokott ölni, szépen vasból öntve és kifestve zöldre és veresre. Alant volt a bolt; abban árult maga a kereskedő mindenféle jókat, fenn pedig az első emeletben lakott Chrisztoforné asszony, a kit legszebb nőnek tartottak a városban, a mihez még hozzá tehetjük azt, hogy legerényesebb is volt, mert hiszen a nő csak addig is szép, a meddig erényes.

Nagy baj volt azonban a hölgy szépsége Kamenyieczk fiatalágának, kik épen úgy, mint más ország fiatal emberei, nem igen szerettek egy pár szép szemet csak úgy messziről nézni; már pedig közel jutni hozzá nem lehetett. Próbálgatták elegen, mindnek fel kellett hagyni a reménységgel.

Csupán egy volt közöttük, a ki nem engedte magát vissza riasztatni; bizonyos Balavieff nevű orosz bojár; szép, termetes fiatal ember, a ki azt hitte, hogy egy nyalka bajusz előtt el kell olvadni minden női állhatatosságnak; s már évek óta üldözé a szép menyecskét illetlen ajánlatokkal, levelekkel, bokkrétákkal küldözött neki, az utcán megszólítgatá, ablaka alá járt lovát tánczoltatni, s több efféle. A nő hiába hánytá

a tűzbe bokkrétáit, leveleit, hiába fordult el tőle, ha megszólítja, hiába csapta be ablakát, ha meglátta; a gavallér azt hitte, hogy ez mind csak kacszárság, s annál dühösebben üldözte az asszonyt.

Végre egyszer a kereskedőné, hogy valahára végét szakítsa ennek az unalmas mulatságnak, azt a cselet gondolta ki, hogy odarendelé magához a fiatal bojár úrfit, tudtul adva, hogy ha piros szalagot lát az ablakában bizonyos esti órákban, rohanjon fel a lépcsőkön, nyisson be az ajtón, már akkor vár rá valaki.

Várt is az úrfira valaki, de nem Chrisztofné, hanem a férje, a derék kereskedő, egy hat láb magas, természetes izmos férfi, ki különben igen jó ember volt, de ha megharagították, akkor nem ismerte a tréfát.

Felesége, a szép Marinka őt állítja az imádó elfogadására; ki, a mint a mondott órában megpillantá az ablakban kiakasztott piros szalagot, nagy diadallal rohant fel a lépcsőkön Marinka szobájába.

Épen ebben az időben kellett azon menni Grodiszko Zahornak, a ki becsületes oláh napszámos levén, a tenyerében számlálgatta a kopekeket, mikből túrót és kaviárt vásárolt, s nem tudott eligazodni a bevételen és kiadáson.

A bűne odavitte a napszámost épen Chrisztofor ablaka alá s a mint ott számlálgatná az ujjain, hogy hármot a négyből marad mennyi? egyszerre a felső emeleti ablakból a nyaka közé esik valami s leüti a földre.

Ez a valami pedig semmi sem volt egyéb, mint Balavieff úrfi ő kegyelme, a kivel az történt, hogy Chrisztofor gazda, a mint az ajtón belépett, derékon kapta s nehogy újra lefárassza a lépcsőkön, kivetette az ablakon.

Az úrfi bizonyosan nyakát töri ebben az önkénytelen repülésben, ha a szerencsétlen Zahor ott nem számlálja a pénzét; így pedig nem a saját csontjait törte össze, hanem a jámbor oláhét, annak keze lába, oldalbordája tört; ijedtében majd halál fia lett.

Bíró elé került a dolog.

Grodiszko bevádoló a bojárt, hogy az neki a nyaka közé repült; a bojár pedig bevádoló Christofort, hogy őt kidobta az ablakon, a kereskedő viszont Balavieffet, hogy a felesége szobájában találta.

Illyen bonyolódott eset még nem fordult elő Kamenyieczk törvényszékei előtt. Ki itt a bűnös?

Az világos, hogy Zahornak sok porczikája összetörött, hogy Balavieffnek épen nem lett volna szabad az ő nyaka közé esni; ámde Balavieff jó szántából esett oda, őt Chrisztofor kényszeríté repülni, Chrisztofnak pedig szinte tökéletes igazsága volt azt, a ki háza becsületét el akarta rabolni, kivetni az ablakon.

Sokat izzadt a bírák üstöke, a míg kisüték az ítéletet. De nem maradtak vele adósak. Kiszolgáltatták az igazságot a pörlekedő feleknek. Hangzott pedig az eképen:

„Mi Durovszky Károly, Kamenyieczk bírása, Starijnszky István albiró, Michaszki Bertalan albiró, és Hyzjunovszky Antal jegyző - ítéljük:"

„Tekintetbe véve azt, hogy a házasság ügyeit érdeklő perpatvarok a lelki törvényszék elé tartoznak, és minket nem illetnek; tekintetbe véve másodsor azt, hogy ő császári felsége I. Pál czárnak 1799-ben kiadott ukája azt mondja; miszerint minden házi gazdának szabadságában áll akármiféle haszontalan portékát, a mi házán belül van, az ablakon kivetni, miután elébb háromszor elkiáltá: »vigyázz! vigyázz! vigyázz!« a melly óvatosságot ha elmulasztott, 25 rubelnyi büntetés alá esik, s a következményekért felelős:

Minekutána tehát Chrisztofor Miklós kereskedő Balavieff Plátó Alexievics úrfit haszontalan portékának tekintheté házán belül, következőleg fel volt jogosítva azt az ablakon kivetni, föltéve, hogy elébb háromszorosan elkiáltá: »vigyázz, vigyázz, vigyázz!«

Mínthogy azonban fentérintett Chrisztofor Miklós nemcsak háromszor nem, de még kétszer sem, sőt csak egyszer sem kiáltott elébb az utcán állóknak, hogy vigyázzanak, s eként az idézett ukáz határozata ellen cselekedett:

Következőleg elítéljük ezennel Chrisztofor Miklóst 25 rubelnyi bírságra a státus javára; ezen felül fizet 2000 rubel fájdalompenzt az összetört Gradisko Zahor-nak, a gyógyítással és a perköltségekkel egyetemben, melly summákat hét nap alatt tartozik lefizetni.

Ha Balavieff Plátó Alexievics ellen valami keresete van, azzal forduljon a lelki törvényszékhez.

Dátum - s a többi."

Azt mondják, hogy a mint a most uralkodó czár ez ítéletet meglátta, három napig nem bírta magához térni jó kedvéből, s ha eszébe jutott, mindig kaczagott rajta. De volt is rá oka.

(Az anekdotát eredeti helyesírással közöltük. A nevek azonban mai helyesírással így festenek:

Kamieniec Podolski

- a város már a 12. században a halicsi fejedelemséghez tartozott, 1430-tól lengyel felségterület, később szabad királyi város. Híres eseménye az 1672-es ostrom, amikor hosszú erőfeszítés után a törökök elfoglalták és csak az 1699-es karlócai béke során került vissza Lengyelországhoz. Oroszország 1792-ben foglalta el. Jelenleg az Ukrán Köztársaság területén áll, Kamjanyec Podolszkij néven.

Balavieff Plátó Alexievics - Platon Alekszejevics Balavjev

Durovszky Károly, Starijnszky István, Michaszki Bertalan, Hyzyjunovszky Antal - valószínűleg Karol Durovszkij /vagy Durowski/, Sztefan Sztarinszkij /vagy Stefan Starzyki/, Bartolomiej Michalski /vagy Mihalszkij/, Anton... ez kideríthetetlen. Talán Hrijovszkij, Hrijunovszkij...)

* * *

Semmilyen szél nem kedvező annak, aki nem tudja, milyen kikötőbe tart.

(Lucius Annaeus Seneca)

* * *

Híres szentmiklósiak

(A Gyergyószentmiklós monográfiája c. könyv Városunk kiemelkedő személyiségei fejezetéből - Rokaly József összeállítása - Státus Könyvkiadó, Csíkszereda, 2001)

4. rész

Dr. Fejér Dávid

(Barót, 1851,-Nagyenyed, 1916.)

Orvos. Iskoláit Brassóban, Csíksomlyón végezte. Székelyudvarhelyen érettségizett. Orvosi diplomáját a bécsi Ferencz József Tudományegyetemen szerezte meg. 1883-tól 1916-ig Gyergyószentmiklóson dolgozott. Már 1906-ban elkészítette a nagyközség vízellátásának tervét. A budapesti Orvosi Hetilapban négy cikke jelent meg eredeti megfigyeléseiről. Hét egészségügyi népszerűsítő füzetet és rölapot adott ki. Elkészítette a város főterének parkosítási tervét. Szellőző ablakok nyitására kötelezte az építkezőket. Létrehozta a Rózsalapot a szegény betegek megsegítésére, melyet halála előtt egy városi gondnokra bízott.

Karácsony János

(Gyergyószentmiklós, 1899. július 27. - Gyergyószentmiklós, 1974. május 31.) Festőművész, tanár. Gyergyószentmiklóson, majd Szamosújváron tanul. Frontszolgálat, hadifogság, gyári munka után eljut a Nagybányai Művésztelepre (1930-31), majd újból 1942-43-ban. „A természet és Ziffer Sándor tanított festeni” vallja. 1943-44-ben ismét katona, a Gyimes völgyében, de fest is. 1945-től 1959-ig a város Elméleti Líceumának rajztanára. A rangos Nagybányai Művésztelep hatását gyökereztetten meg Gyergyóban. Legismertebb alkotásai: Gyimes völgye, Maros mente, Széltörés, Fűzfák, Őszi hangulat, Krumpliszedés, Remetei Maros, Lovas szekér, Öreg fák, Vár utca, Both vára, Selyem utca, Felszegi táj stb. Kiállított Gyergyószentmiklóson (1935), Budapesten (1937), Nagybányán, Szatmáron, ismét Budapesten, Kolozsvárt (1943-44), Marosvásárhelyen (1966), Csíkszeredában (1969). A helyi múzeumban „örökös kiállításával” gyönyörködtet. Alkotásainak színhelyét emléktábla jelzi.

Lengyel Zoltán

(Gyergyószentmiklós, 1908. február 16. - Szamosújvár 1964. október 5.) Római-katolikus egyházi író. Szülővárosában érettségizett, Gyulafehérvárt és Bécsben végzett teológiát. Az örmény szertartású katolikus egyház lelkészévé szentelték (1931). Szamosújváron árvaintézeti nevelő, majd apostoli kormányzó (1940-64). Fejlesztette az Örmény Múzeumot s annak könyvtárát. Vallásos cikkei a helybeli Heti Hírekben (1929-33) jelentek meg.

* * *

ELSŐÁLDOZÁS

A GYERGYÓSZENTMIKLÓSI ÖRMÉNY TEMPLOMBAN